

Datum: 2025-03-12

Ärendenummer: SLK-2024-01069

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: s.sof@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2024/02012

Göteborgs Stads yttrande över remiss En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (DS 2024:30)

En ny lag om tvingande insatser i öppna former till vårdnadshavare, barn och unga

Trots möjligheten att arbeta både frivilligt och genom tvångsåtgärder, finns det barn och unga som inte fångas upp av systemet. Det kan handla om att de själva eller deras vårdnadshavare inte söker stöd, att insatserna inte anpassas efter individuella behov eller att förtroendet för socialtjänsten är för lågt för att möjliggöra en meningsfull kontakt. I dessa situationer blir glappet mellan frivilliga insatser enligt SoL och tvångsinsatser enligt LVU påtagligt. Den unges livssituation kan förvärras utan att socialtjänsten har möjlighet att ge stöd. Först när det finns ett skyddsbehov av barnet kan socialnämnden agera med stöd av nuvarande tvångslagstiftning, LVU.

Förslaget att ge socialnämnden möjlighet att mot en enskilds vilja tvinga till förbyggande insatser innebär ett paradigmskifte inom socialt arbete och innebär en utvidgning av socialnämndens ingripande ansvar. Förslaget innebär också en begränsning av vissa medborgerliga fri- och rättigheter så som rätten till privat- och familjeliv, skyddet mot påtvingade kroppsliga ingrepp samt rätten till rörelsefrihet. För att en sådan begränsning ska anses acceptabel måste den ha ett godtagbart intresse och stå i proportion till det ändamål som begränsningen ska tillgodose.

Syftet med föreslaget om tvingande insatser i öppna former är välmotiverat men innebär flertalet risker

Det kan konstateras att en ordning som innebär att socialnämnder kan besluta att vårdnadshavare ska ta emot nödvändiga insatser i öppna former när samtycke till sådana insatser saknas skulle kunna fylla en viktig funktion i socialnämndernas arbete med att stärka och skydda barns rättigheter. Att förebygga och förhindra att barn far illa kan leda till att mer ingripande åtgärder som tvångsvård med stöd av LVU kan undvikas. Det är också positivt att LIV betonar vårdnadshavarens ansvar för barnets omsorg. Förslaget skulle också kunna öka rättssäkerheten för enskilda genom tydligare lagstiftning och rättssäkerhetsgarantier för de beslut som fattas. Vissa av de motivationsåtgärder som socialtjänsten vidtar idag innebär åtgärder som rent faktiskt kan liknas med att enskilda känner sig tvingade att samtycka till insatser, ett "samtycke under tvång".

Förslagen innebär dock flera potentiella risker. Dessa risker är inte obetydliga och måste värderas i förhållande till syftet med den föreslagna ordningen. Det är en grannlaga uppgift att bedöma i vilken utsträckning förslaget kommer att få tillräcklig effekt i

förhållande till sitt syfte. Lagstiftningen är ingripande i enskilda människors liv samtidigt som det finns vissa oklarheter i hur den föreslagna lagstiftningen kommer att tillämpas i praktiken. När en lag ger ett så betydande utrymme för tolkning och praxisbildning är det svårt att på förhand bedöma om lagförslagets begränsningar av individers fri- och rättigheter står i proportion till nyttan med lagen. Nedan följer en beskrivning av de huvudsakliga risker som enligt Göteborgs Stads bedömning finns med förslaget om tvingande insatser i öppna former.

Risk för försvårat samarbete och minskat förtroende för socialtjänsten

En risk med en ny ordning som innebär att socialnämndernas tvångsbefogenheter kommer att utvidgas är att samarbetet mellan vårdnadshavare, barn och unga och socialtjänsterna kan komma att försvåras och att tilliten försvagas.

Det finns risk för att samhällets insatser uppfattas som skuldbeläggande snarare än stödjande, vilket kan leda till minskat förtroende för socialtjänsten. Möjligheten att fatta tvingande beslut mot den enskildes vilja behöver kompletteras med effektiva verktyg för att kontrollera att insatserna genomförs samt att de särskilda föreskrifterna följs. Att fatta beslut om insatser mot den enskildes vilja utan att ha någon form av kontrollåtgärder skulle innebära stora utmaningar. Utan mekanismer för uppföljning och efterlevnad finns en risk för att insatserna inte genomförs alls och därmed inte får den avsedda effekten. Det gör sig särskilt gällande i de situationer som nu är aktuella, när individen motsätter sig insatserna. Samtidigt finns risk för att kontrollåtgärderna i sig skapar ytterligare motstånd och därmed minskar förtroendet för myndigheterna än mer. Elektronisk övervakning, provtagning och vite får också anses vara ingripande åtgärder för att kontrollera att enskilda deltar i tvingande insatser i öppna former. Sammantaget kan detta hämma motivationen till förändring och göra det svårare för vårdnadshavare och barn att ta emot stöd. Ett minskat förtroende kan därför leda till att socialnämndernas förutsättningar för att stödja barn och unga försämras.

Av utredningen framgår att de danska erfarenheterna av en motsvarande ordning är att beslut om så kallade föräldraföreläggande riskerar att leda till att samarbetet med vårdnadshavare förvärras eller helt uteblir. Det framgår också att kommuner upplever att det är motsägelsefullt att diskutera en allvarlig oro som finns för familjen och sedan blanda in ekonomi i samtalet. Fokus hamnar på att vårdnadshavaren riskerar att drabbas av ekonomiska konsekvenser och inte på att hjälpa vårdnadshavaren att förstå socialtjänstens oro. I Norge är antalet beslut om föräldraföreläggande få och de som tillämpar bestämmelserna har gett uttryck för att sådana beslut kan skapa friktion i samarbetet.

Utifrån vad som har beskrivits ovan går det inte att bortse från risken att beslut enligt den ordning som utredningen har i uppdrag att föreslå, kan försvåra samarbetet mellan socialtjänsten å ena sidan och vårdnadshavare, barn och unga å andra sidan. Det kan leda till att färre söker hjälp och att fler undandrar sig frivillig kontakt med myndigheterna. Något som i sin förlängning kan innebära att färre barn får tillgång till det stöd som de kan vara i behov av.

Ett införande av LIV gör regelsystemet inom socialtjänsten än mer komplext

Ett införande av LIV skulle göra socialtjänstens regelsystem än mer komplext, vilket gör det svårare för socialtjänsten att förklara sitt arbete och sina processer för barn och unga och deras vårdnadshavare. Många brukare upplever att systemet är svårnavigerat redan i

nuläget. När socialtjänstens beslutsprocesser är svåra att förstå kan brukare känna osäkerhet inför vad som kommer att hända och varför beslut fattas. Om personer i utsatta situationer upplever att det finns en otydlighet kring rättigheter, skyldigheter och möjligheter kan en misstro mot systemet växa fram. En upplevelse av att socialtjänsten agerar godtyckligt, eller att man som brukare saknar inflytande över sitt eget liv kan medföra att färre söker hjälp och därmed undviker kontakt med myndigheter.

Risk för förenkling av komplexa problem

För många personer i socialt utsatta situationer är förändring mer komplicerad än enbart en fråga om motivation. Möjligheten till förändring kan vara begränsad av omständigheter som kan ligga utanför den enskildes kontroll. Ekonomiska svårigheter, psykisk ohälsa, brist på stödjande relationer och en uppväxt präglad av instabilitet är exempel på faktorer som kan göra det svårt att bryta destruktiva mönster. Den som lever i fattigdom eller annan social utsatthet saknar många gånger de resurser och den trygghet som krävs för att kunna ta sig ur sin situation. Exempelvis kan en person som saknar fast bostad eller en stabil inkomst ha svårt att fokusera på långsiktiga mål som utbildning eller arbete, då all energi går åt till att överleva från dag till dag. På samma sätt kan en person som lever i en destruktiv miljö, exempelvis i en familj med våld eller missbruk, ha svårt att bryta sig ur den destruktiva miljön och göra andra livsval. Barn och ungas normbrytande beteende kan vara en följd av svårigheter i deras livssituation, snarare än medvetna val att bryta mot samhällets normer.

Det finns en risk att insatserna som kan erbjudas inom ramen för LIV inte angriper de verkliga orsakerna till problemen. Insatsernas effektivitet påverkas också av faktorer utanför socialtjänstens direkta kontroll, såsom tillgången till arbete, skolans insatser och tillgången till hälso- och sjukvård. Tillsammans kan detta leda till att en tvingande insats som ges av socialtjänsten kan upplevas som meningslös, vilket kan göra långsiktiga förbättringar svårare att uppnå.

Öklar effekt för tvingande insatser i öppna former

Förtroendet för socialtjänsten kan också påverkas negativt utifrån att det finns risk för att de insatser som föräldrar, barn och unga tvingas delta i inte leder till en förbättrad situation för dem som deltar.

Individens egen vilja till förändring är avgörande för att en beteendeförändring ska hålla över tid. Motivationsarbete, som är en grundpelarna för socialt förändringsarbete, handlar om att bygga förtroende, skapa trygghet och ge stöd för långsiktig förändring. En vårdnadshavare som inte samtycker till en insats är troligtvis inte motiverad att delta i den, vilket kan göra insatsen verkningslös. Att tvinga någon till en insats riskerar att bli kontraproduktiv om personen inte är villig att engagera sig i den förändring som eftersträvas.

Att motivera till förändring och bygga allians med vårdnadshavarna, barnet eller den unge när insatser blir påtvingade i stället för frivilliga innebär ett nytt och utforskat område.

Det kan ifrågasättas vilken effekt de insatser socialtjänsten har tillgång till idag, vilka i grunden bygger på att den enskilde har en motivation och samtycke till att delta, kommer att ge utifrån en helt ny grundpremiss. Det kan upplevas som oetiskt att socialtjänsten ges möjlighet att tvinga enskilda att delta i insatser som har tveksam effekt, eller i värsta fall kan leda till en försämrad situation för den enskilde.

Svår bedömning av vad som kan anses vara en nödvändig insats

För att ett beslut om insatser utan vårdnadshavares samtycke ska kunna fattas, måste insatserna bedömas som nödvändiga. Eftersom syftet med insatserna är att förebygga att barn utsätts för riskfyllda situationer eller utvecklar skadliga beteenden, innebär kravet på nödvändighet att det kan antas att insatsen kommer att uppnå detta mål. Socialnämnden måste alltså kunna anta att insatsen kan förebygga exempelvis fysisk eller psykisk misshandel, brister i omsorgen, eller att barnet utvecklar ett missbruk eller annat socialt nedbrytande beteende. Det är således inte tillräckligt att insatsen ska bidra till en förbättrad situation utan den ska kunna uppnå målet om att förebygga dessa situationer.

Det kan vara mycket svårt att med säkerhet veta om en insats kommer att ha avsedd effekt. Innehållet i insatsen måste svara mot barnets eller den unges behov och denne måste få nödvändiga förutsättningar att ta till sig behandlingen eller insatsen. Om vårdnadshavare har svårt att förstå att de behöver utveckla sin föräldraförmåga eller hur de ska gå till väga för att göra det, kan det också vara problematiskt att bedöma vilken insats som är nödvändig.

Dessutom kan det ifrågasättas om en insats kan anses nödvändig när det saknas kunskap om dess evidens eller resultat på aggregerad nivå. De insatser som idag tillhandahålls inom socialtjänsten och som bygger på individens motivation och samtycke, kan ha tveksam effekt när de tillämpas under de nya förutsättningarna, det vill säga utan samtycke. Att tvinga någon till en insats kan leda till ökat motstånd och minskat förtroende för socialtjänsten. Detta kan försvåra behandlingsarbetet och göra insatsen mindre effektiv. Det kan därför vara svårt att med säkerhet veta om en insats kommer att ha avsedd effekt när samtycke saknas.

Risk för lojalitetskonflikter för barnet

Den ordning som utredningen har i uppdrag att föreslå kan riskera att barn i större utsträckning än i dag försätts i en lojalitetskonflikt och utsätts för påtryckningar, såsom exempelvis att inte berätta om sina hemförhållanden eller ta tillbaka lämnade uppgifter. Vidare kan det inte uteslutas att barn kan komma att straffas genom att utsättas för fysiskt eller psykiskt våld från den eller de vårdnadshavare som mot sin vilja tvingas ta emot en öppen insats och som blir föremål för särskilda krav.

Särskilda risker kan föreligga för barn och unga som lever i en hederskontext. I familjer där det förekommer hedersrelaterat våld och förtryck kan ett myndighetsbeslut vara en utlösande faktor för olika former av våld och repressalier. Ett myndighetsbeslut eller ett nära förestående sådant är en vanlig utlösande faktor vid bortföranden av barn och unga.

Ökad utsatthet för socialarbetare

Tvångsinsatser och ekonomiska eller sociala konsekvenser vid bristande efterlevnad av beslut enligt den ordning som föreslås i utredningen kommer sannolikt öka utsattheten och påfrestningarna på personalen vid landets socialtjänster.

Den enskilde kan genom hot och påtryckningar försöka påverka socialtjänstens personal inte bara vad gäller att fatta ett visst beslut utan också i bedömningen av om beslutet har efterlevts.

Arbetet inom ramen för myndighetsutövningen blir också mer belastat till följd av en utökad myndighetsutövning mot den enskildes vilja, kravet på en skyndsam handläggning och ytterligare dokumentationskrav.

Ökad administration för socialtjänsten

De föreslagna åtgärderna leder till ökad administration och merarbete för socialnämnderna, till exempel genom fler barnavårdsutredningar med tillkommande hantering av handlingsplaner och särskilda föreskrifter samt vitesförelägganden. När administrationen ökar, läggs mer tid på dokumentation, rapportering och byråkratiska processer. Professionella tvingas ägna mer tid åt pappersarbete istället för att möta och hjälpa människor i behov.

Ökade administrativa krav kan också bidra till en högre arbetsbelastning. Yrkesgrupper, som till exempel socialsekreterare, som redan arbetar under pressade förhållanden kan uppleva att administrationen blir ett hinder snarare än ett stöd i deras dagliga arbete. Om administrationen blir alltför omfattande kan det leda till långsamma och ineffektiva processer. Om administrationen växer utan att leda till en tydlig förbättring av verksamheten kan det innebära ökade kostnader utan motsvarande nytta. Detta kan belasta redan ansträngda resurser inom socialtjänsten.

Den nya ordningen riskerar att vara kontraproduktiv i förhållande till nya socialtjänstlagen

En av målsättningarna i den nya socialtjänstlag som träder ikraft 2025-07-01 är att socialtjänsten ska arbeta förebyggande. Det förebyggande sociala arbetet bygger på att skapa relation och förtroende. Om socialtjänsten skulle använda mer tvingande verktyg riskerar detta att försvåra uppdraget och arbetet blir motsägelsefullt. I den nya socialtjänstlagen framhålls dessutom vikten av att de insatser som socialtjänsten ger ska vara byggda på vetenskap och beprövad erfarenhet. I ljuset av den nya socialtjänstlagens intentioner och kraven på kunskapsbaserade insatser är det inkonsekvent med en ny lagstiftning på socialtjänstens område där det i nuläget saknas vetenskapligt stöd för att förslagen har en förebyggande effekt.

Oklar gränsdragning i förhållande till SoL och LVU

Göteborgs Stad vill i sammanhanget också beskriva att en ny lagstiftning i enlighet med förslaget ger upphov till vissa gränsdragningsfrågor i förhållande till både SoL och LVU.

Även om förutsättningarna för tillämpning av LVU och LIV skiljer sig åt - där LIV syftar till tvingande insatser i öppna former och LVU tillämpas när tvångsvård är nödvändig för att skydda ett barn - finns det en risk för gränsdragningsproblem mellan de två olika regelsystemen. Det finns risk att en praxis utvecklas där insatser enligt LIV alltid måste prövas innan ett beslut om tvångsvård enligt LVU kan bli aktuellt. En sådan tillämpning av LIV kan då fördröja beslut om tvångsvård enligt LVU, vilket kan leda till att barn och unga inte får det skydd och den hjälp de behöver i tid. Dessutom finns en risk för att tillämpningen av LIV kan komma att leda till att socialnämnden väntar allt för länge med att fatta beslut om tvångsvård enligt LVU, vilket kan vara skadligt för barnet eller den unge.

Det finns också en risk för överlappning och gränsdragningsproblem mellan riskbedömningarna enligt LIV och LVU. I praktiken kan det vara mycket svårt att genomföra riskbedömningar och att värdera olika beteenden och situationer utifrån dess

allvarlighetsgrad och i förhållande till de riskbegrepp som förekommer i LVU respektive LIV.

LIV är inte tillämplig för barn och unga när de är placerade utanför hemmet med stöd av SoL. Anledningen är att det vid en sådan placering, enligt utredningens uppfattning, kan förutsättas finnas ett fungerande samarbete mellan de berörda, vilket gör att behovet av tvångsinsatser inte bör uppstå. Göteborgs Stad vill dock framhålla att insatser enligt LIV skulle kunna behöva vara aktuella även för barn och unga som är frivilligt placerade i till exempel ett familjehem. En socialnämnd kan bedöma att ytterligare stödinsatser är nödvändiga, exempelvis vid tecken på ett begynnande riskbruk av alkohol eller andra beroendeframkallande substanser. Det samtycke som ligger till grund för placeringen behöver inte nödvändigtvis omfatta dessa stödinsatser. Sådana insatser kan i liknande situationer inte genomföras med stöd av LIV och därmed kan inte heller några särskilda föreskrifter och kontrollmekanismer blir aktuella.

Nackdelarna med tvingande insatser i öppna former väger tyngre än fördelarna

Det föreslagna regelverket syftar till att stärka socialtjänstens möjligheter att ingripa i fler fall och därmed stärka stödet till barn och unga i riskzon. Intentionen att tidigt gripa in och förebygga allvarligare problem är välmotiverad. De intressen som en reglering skulle skydda är starka. Göteborgs Stad anser dock att riskerna med förslaget överväger de potentiella fördelarna, vilket riskerar att motverka det avsedda syftet. De föreslagna åtgärderna riskerar till exempel att undergräva förtroendet för socialtjänsten, något som kan leda till att vissa barn och unga, som idag får stöd med vårdnadshavares samtycke, i framtiden avstår från att söka hjälp på grund av ökad misstänksamhet och rädsla för vilka åtgärder socialtjänsten kan vidta mot familjen. Att tvinga vårdnadshavare till insatser mot sin vilja kan också leda till påtryckningar mot barnet att inte avslöja problem i hemmet och kan även leda till fysiskt eller psykiskt våld. Förslaget förutsätter även att socialtjänsten kan göra en korrekt och rättssäker bedömning av vad som är en "nödvändig insats". Bedömningen av "nödvändighet" riskerar att bli subjektiv och kan komma att påverkas av socialnämndens egna värderingar och tolkningar. Det är vanskligt att avgöra om en insats faktiskt kommer att ge önskat resultat, särskilt när samtycke saknas. Att tvinga någon till en insats kan skapa motstånd och minska förtroendet för socialtjänsten, vilket försvårar arbetet. Tvingande insatser kräver också effektiva kontrollåtgärder för att säkerställa genomförandet och efterlevnaden. Utan kontroll riskerar insatserna att bli verkningslösa, men samtidigt kan kontrollåtgärder som övervakning, provtagning och vite skapa ytterligare motstånd och minska förtroendet för myndigheterna. Det nuvarande utbudet av insatser inom socialtjänsten är i stor utsträckning utformat utifrån förutsättningar om frivillighet och samarbete. Att applicera dessa insatser utan samtycke riskerar att göra dem ineffektiva och i värsta fall kontraproduktiva. Det finns också risk för att socialsekreterare utsätts för ökat hot och våld. Att fatta beslut om tvångsåtgärder kan göra socialtjänsten till måltavla för förtvivlade och frustrerade vårdnadshavare.

Det finns således betydande risker för att ett genomförande av förslaget inte kommer att ge önskad effekt. En mer ingripande och tvingande myndighetsutövning kan leda till ökad misstänksamhet och rädsla bland de familjer som redan idag tvekar inför att söka stöd.

Om vårdnadshavare, barn och unga upplever att kontakten med socialtjänsten innebär en risk för ofrivilliga insatser snarare än hjälp på deras egna villkor, finns det en överhängande risk att de drar sig undan än mer. Därmed kan åtgärderna leda till att färre

barn och unga får det stöd de behöver, snarare än fler. Sammanfattningsvis anser Göteborgs Stad att, även om förslaget syfte är välgrundat, överväger de potentiella vinsterna inte riskerna och därmed kan begränsningen av de medborgerliga fri- och rättigheterna inte anses vara proportionerlig.

En reglering som balanserar behovet av stöd med individens självbestämmande är komplex att utforma, särskilt eftersom insatsernas effektivitet påverkas av faktorer som inte enbart ligger inom socialtjänstens kontroll, såsom till exempel tillgången till arbete, skolans roll och tillgången till hälso- och sjukvård. Snarare än att tvinga individer till insatser bör fokus riktas mot att stärka det frivilliga stödet, tillföra ökade resurser och utveckla metoder som bygger på tillit och samverkan. En sådan strategi bedöms ha större möjlighet att leda till varaktiga och positiva resultat för barn, unga och familjer i behov av stöd.

I de fall förslaget om tvingande insatser ändå genomförs anser Göteborgs Stad att regleringen bör tidsbegränsas till fem år. Genom att tidsbegränsa reformen kan myndigheter och forskare utvärdera om förändringen har gett de önskade resultaten eller om den har lett till negativa konsekvenser. Om utvärderingen visar att reformen inte fungerar som avsett eller medför oönskade effekter, finns möjlighet att återgå till nuvarande lagstiftning eller göra nödvändiga justeringar innan lagen blir permanent.

Göteborgs Stad bedömer vidare att ett införande av LIV kräver dels tydliga vägledningar från Socialstyrelsen, dels omfattande kompetensinsatser för såväl socialsekreterare som utförarverksamheterna.

Ökade kostnader för kommunerna vid genomförandet av förslagen

Utredningen gör bedömningen att de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna kommer att öka till följd av de nya arbetsuppgifter och ambitionshöjningar som förslagen medför och redovisar två olika scenarier för att uppskatta de förväntade kostnaderna för kommunerna. Göteborgs Stad bedömer att scenario 2 är det mest sannolika, då det kan anses vara troligt att antalet barn som blir föremål för orosanmälningar kommer att fortsätta öka över tid. Det finns flera faktorer som talar för en sådan utveckling. Förslaget innebär att socialnämnden får möjlighet att besluta om öppna insatser utan samtycke från vårdnadshavare eller barn. Detta kan leda till att fler ärenden blir aktuella, eftersom nämnden kan ingripa tidigare och i fler situationer än tidigare. Ett proaktivt arbetssätt innebär att fler ärenden kan aktualiseras. Genom LIV sänks tröskeln för när socialnämnden kan ingripa. Detta innebär att även situationer med lägre risknivåer kan leda till insatser, vilket också i sin förlängning kan öka antalet aktualiseringar. Även om det är svårt att med exakthet förutspå hur antalet orosanmälningar kommer att utvecklas, talar ovanstående för att antalet aktualiseringar inom socialtjänsten inte kommer att stanna av. Scenario 2, som utgår från en årlig ökning, är därför mer rimligt än scenario 1 som bygger på en statisk situation.

Kostnaderna som beräknas inkluderar utredningar av barns behov, handläggning av ärenden, deltagande i öppna insatser samt genomförande av allvarssamtal. I utredningen beräknas kommunernas ökade kostnader utifrån två alternativa kostnadsberäkningar baserat på tidsåtgången för en barnavårdsutredning och antalet insatser per ärende. Göteborgs Stad menar att det högre av de två uppskattade alternativen ska ses som det mest realistiska alternativet. Det tar höjd för att utredningar många gånger är komplexa och tidskrävande och att flera olika socialsekreterare samt även andra yrkeskategorier kan

behöva involveras i handläggningen. Dessutom tillkommer nya förutsättningar för handläggningen som en följd av möjligheterna att tvinga såväl barn som vårdnadshavare till både insatser och särskilda föreskrifter. Detta är ett nytt moment som måste inräknas i beräkningen av utredningstid.

Göteborgs Stad vill i sammanhanget också framhålla att kommunerna bör få kompensation för det arbete som krävs för att utveckla såväl nya insatser som att kvalitetssäkra befintliga insatser. Insatser som tidigare baserats på samtycke och egen motivation hos den enskilde ska nu genomföras mot enskildas vilja. Öppna insatser bygger i huvudsak på den enskildes motivation och en gemensam allians mellan den enskilde och socialarbetaren. Genom att den enskilde med stöd av LIV kan tvingas delta i av socialnämnden beslutade insatser, behöver de verkningsfulla momenten i de öppna insatserna utvecklas i förhållande till de nya förutsättningarna. För att tvingande insatser i öppna former ska vara etiskt försvarbara måste insatserna vara verkningsfulla och leda till en förbättrad livssituation för den enskilde. En sådan verksamhetsutveckling behöver finansieras för att kunna genomföras. Detta innebär att kommunerna inte bara behöver resurser för att genomföra insatserna, utan också för att anpassa och förbättra dem så att de är effektiva även när de ges utan samtycke.

Regleringen gällande allvarssamtal bedöms vara alltför detaljerad

Göteborgs Stad ställer sig i sak positivt till förslaget om allvarssamtal, vilket bedöms förbättra informationsutbytet mellan Polismyndigheten och socialtjänsten avseende unga över 18 år. Syftet är att stärka stödet till dessa individer samt identifiera eventuella behov av insatser även i de fall där samtycke saknas för unga som begår brott.

Däremot anser Göteborgs Stad att den detaljerade regleringen i lagförslaget, särskilt kravet på att allvarssamtal ska genomföras inom 24 timmar, är obehövlig. Göteborgs Stad förespråkar en revidering av förslaget, där socialnämnden ges befogenhet att självständigt bedöma när och om ett allvarssamtal ska genomföras. Mot bakgrund av detta avstyrker Göteborgs Stad utformningen av lagförslaget.

Möjligheten till tillfällig föräldrapenning vid deltagande i öppna insatser är positiv

Göteborgs Stad ser positivt på att vårdnadshavare ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning vid beslut om öppna insatser och särskilda föreskrifter för såväl föräldern som för barnet. Detta bedöms vara av särskild vikt för familjer i socioekonomisk sårbarhet och som idag har svårt på grund av familjens ekonomiska situation att till exempel ta ledigt från sitt arbete för att delta i möten. Göteborgs Stad tillstyrker denna del av förslaget.

Vid behandlingen av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Jenny Broman (V) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan samt avslag på yrkande från M, D, L och KD den 7 mars 2025 (bilaga A).

Axel Josefson (M) och Jörgen Fogelklou (SD) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som framgår av yrkande från M, D, L och KD den 7 mars 2025 (bilaga A).

Vid omröstning röstade Daniel Bernmar (V), Viktoria Tryggvadottir Rolka (S), Jenny Broman (V), Marina Johansson (S), Karin Pleijel (MP), tjänstgörande ersättaren Johannes Hulter (S) och ordföranden Jonas Attenius (S) för bifall till Jenny Bromans yrkande.

Axel Josefson (M), Hampus Magnusson (M), Martin Wannholt (D), Jörgen Fogelklou (SD), Axel Darvik (L) och tjänstgörande ersättaren Nina Miskovsky (M) röstade för bifall till Axel Josefsons och Jörgen Fogelklous yrkande.

Kommunstyrelsen beslutade med sju röster mot sex att bifalla Jenny Bromans yrkande.

Axel Josefson (M), Hampus Magnusson (M), Martin Wannholt (D), Axel Darvik (L) och tjänstgörande ersättaren Nina Miskovsky (M) reserverade sig mot beslutet.

Jörgen Fogelklou (SD) antecknade som yttrande en skrivelse från den 11 mars 2025 (bilaga B).

Göteborg den 12 mars 2025
Göteborgs kommunstyrelse

Jonas Attenius

Mathias Sköld

Yrkande angående – Remiss från Socialdepartementet - En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (DS 2024:30)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Kommunstyrelsen antar skrivelsen i detta yrkande som Göteborgs stads svar på remissen

Yrkandet

”Göteborgs Stad ser positivt på utredningens förslag där socialnämnder får möjlighet att besluta om insatser i öppna former även när samtycke saknas. Det finns i dag ett tydligt glapp mellan frivilliga insatser enligt socialtjänstlagen och mer ingripande tvångsåtgärder enligt LVU. Genom att införa ett bredare spann av tillgängliga åtgärder kan socialtjänsten tidigare erbjuda stöd och skydd för barn och unga som annars riskerar att falla mellan stolarna.

Förslaget innebär att öppna, men ändå bindande, insatser kan sättas in innan problematik hunnit förvärras till den grad att LVU måste användas. Detta avlastar såväl familjerna som socialtjänsten och kan också minska trycket på mer ingripande tvångsvård, samtidigt som det skapar bättre förutsättningar för barn och unga att få hjälp i sin hemmiljö.

Ett krav på att allvarssamtal ska hållas inom 24 timmar riskerar dock att inte alltid vara möjligt i praktiken, då vissa situationer kräver mer flexibilitet för att säkerställa ett genomtänkt och verkningsfullt samtal.

Att sänka tröskeln för tidiga insatser är i hög grad förebyggande. Det ger socialtjänsten en större verktygslåda och möjliggör mer flexibla lösningar anpassade efter familjernas och barnens individuella behov. Sammantaget bedömer Göteborgs Stad att utredningens förslag stärker det förebyggande arbetet, ökar barn och ungas skydd samt ger socialtjänsten bättre förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag.”

Yttrande angående – Remiss från Socialdepartementet - En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (DS 2024:30)

Sverigedemokraterna ser positivt på utredningens förslag och välkomnar en ny lagstiftning som stärker socialtjänstens möjligheter att ingripa tidigt för att skydda barn och unga från att dras in i kriminalitet. Vi anser att socialnämnden bör ha rätt att besluta om öppna insatser och ställa krav på vårdnadshavare, barn och unga även utan samtycke, i syfte att tidigt kunna bryta en negativ utveckling.

Vi stödjer förslaget att socialnämnden ska kunna förena beslut om insatser med skyldigheter för både barn och vårdnadshavare. Krav såsom skolnärvaro, deltagande i fritidsaktiviteter och nykterhet. Vi ser också positivt på utredningens ambition att stärka föräldraansvaret och socialtjänstens verktyg, vilket ligger i linje med vår strävan att agera förebyggande innan unga far illa eller rekryteras av kriminella nätverk.

Vi anser att det finns andra tillvägagångssätt som ger bättre resultat än allvarssamtal inom 24 timmar. Det vore mer effektivt att säkerställa att socialförvaltningarna, i nära samarbete med polisen, utvecklar ett enhetligt arbetssätt vid orosanmälningar. Det är viktigt att insatserna anpassas efter lokala förutsättningar och individuella behov, utan att fastna i administrativt betungande tidsramar.

Sammantaget ser vi stor potential i förslaget och menar att det kan bidra till ökad trygghet och bättre stöd till både barn och vårdnadshavare.